Országos partizántalálkozó Budapesten

Hazánk felszabadulásának 10. évfordulója alkalmából a volt partizánok vasárnap délelőtt a Magyar Néphadsereg Színházában ünnepi gyűlést tartottak. A gyűlés elnökségében helyetfoglalt *Nagy Imre*, a minisztertanács elnöke, *Dobi István*, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke, *Farkas Mihály*, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének titkára és *Apró Antal*, a minisztertanács elnökhelyettese, a MDP Politikai Bizottságának tagjai, *Bata István* vezérezredes, honvédelmi miniszter, a Politikai Bizottság póttagja, *Szakali József*, a DISZ KV első titkára, az MDP Központi Vezetőségének és a néphadsereg tábornoki karának több tagja, valamint a partizánmozgalom több kiváló harcosa.

Az elnökségben foglalt helyet *Louis Plagne* nyugalmazott francia tábornok, az Ellenállók Nemzetközi Szövetségének küldötte is. Részt vett az ünnepségen *J. Ny. Csernyakov*, a Szovjetunió budapesti nagykövetségének első titkára.

A magyar és a szovjet Himnusz elhangzása után *Szalvai Mihály* altábornagy nyitotta meg az ünnepséget. Kegyelettel emlékezett meg azokról a hős magyar partizánokról és ellenállókról, akik életüket áldozták a nép szabadságáért. A zenekar a munkás gyászindulót játszotta, miközben a gyűlés résztvevői felállással adóztak a magyar partizánmozgalom hősi halottai emlékének.

Ezután *Földes László*, a Rákosi Mátyás Művek pártbizottságának titkára mondott beszédet.

Feleleventette a magyar partizánmozgalom dicső hagyományait, megemlékezett azokról a magyar partizánokról, akik a második világháborúban a szovjet partizánok oldalán harcoltak a német fasiszták ellen. Szólott a salgótarjáni szénmedencében, Kárpát-Ukrajnában harcoló partizánegységekről, megemlékezett a legkiválóbb budapesti akciócsoportok sikeres tevékenységéről is. Hangsúlyozta, *az izzó kommunista hazaszeretet: ez az, ami bátorrá tette az „akciógárdistákat", s névtelen harcosokat hősökké formált.*

Ezután arról beszélt Földes elvtárs, hogy az ellenállási mozgalom életbenmaradt harcosai a felszabadulást követő években bekapcsolódtak az országépítő munkába, sok kitüntetésben, elismerésben részesültek.

— *Meg kell azonban mondani azt is* — mondotta Földes elvtárs — *hogy volt egy időszak, amikor sok helyen háttérbe szorították a volt partizánokat, szabadságharcosokat. Ma már — a párt gondoskodása folytán — jelentősen megváltozott a helyzet. A Központi Vezetőség határozata nemcsak elvileg mondja ki, hanem szervezeti intézkedésekkel is biztosítja a régi harcosok nagyobb megbecsülését.*

Beszéde végén az előadó hangsúlyozta:

— *Úgy gondolom, valamennyiünk érzéseit fejezem ki, amikor arról biztosítom népünket, kormányunkat, pártunkat, hogy támaszkodhat, számíthat a volt partizánokra, az ellenállási mozgalom volt harcosaira, a párt politikájának, az új szakasz politikájának megvalósításáért folyó harcban.*

A nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszéd után *Louis Plagne*, az Ellenállók Nemzetközi Szövetségének üdvözletét tolmácsolta az országos partizántalálkozónak. A többi között hangsúlyozta, hogy az ellenállóknak az ifjúság felé kell fordulniok, s példamutatással kell lelkesíteniök a fiatalokat a béke eszméinek szolgálatára. Az ellenállók akkor lesznek méltók nevükhöz és akkor tudják megőrizni a békét, ha hűek maradnak ahhoz az eszméhez, amelyért oly sokan hullatták vérüket.

Az ünnepi gyűlés művészi műsorral ért véget. Ezután a partizánok küldöttségei megkoszorúzták a gellérthegyi szabadságszobrot, a Kossuth-emlékművet, Steinmetz és Osztyapenko kapitány szobrát, valamint a Kerepesi-temetőben és az ujpesti temetőben nyugvó partizánok és ellenállók sírját.

A partizántalálkozót ünnepi ebéd fejezte be, amelyen több pohárköszöntő hangzott el. Az első pohárköszöntőt *Révész Géza* altábornagy mondotta, majd *Farkas Mihály* elvtárs, az MDP politikai bizottságának tagja szólalt fel.

Farkas Mihály elvtárs beszéde elején a párt Központi Vezetőségének meleg, forradalmi üdvözletét tolmácsolta, majd beszélt annak jelentőségéről, hogy a partizánharcok tüze — ha késéssel is, de mégis lángra lobbant itt-ott hazánkban. Megemlékezett azokról a katonákról és munkaszolgálatosokról, akik a Szovjet Hadsereg és a szovjet partizánok oldalán harcoltak a szabad Magyarországért. Beszélt a hazánk határain belül harcoló partizáncsoportokról.

— *Ha lassan is, de hazánk területén is szerveződtek partizáncsoportok* — mondotta. — *Így a Magyar Kommunista Párt Katonai Bizottsága által szervezett akciógárdisták Budapesten, a KISZ harci csoportjai, továbbá az Ujpesten, Sárisápon, Miskolcon, Kőbányán, Kispesten, Csepelen és másutt szervezett fegyveres csapatok. A hazánk területén létrejött partizáncsoportok harcai mindennél jobban igazolják, Magyarországon is megvolt annak a lehetősége, hogy kibontakozzék a széleskörű tömeges fegyveres harc a német elnyomás és nyilas rémuralom ellen, hazánk felszabadításáért.*

Farkas Mihály elvtárs elmondotta, hogy voltak olyanok, akik akkor nem helyeselték és ezért lemondtak a partizánharc szervezéséről. Beszélt arról, hogy partizánosztagaink egymástól elszigetelve küzdöttek, s nem tudtak nagyobb egységekké kifejlődni. Majd így fejezte be beszédét:

— *Folytassák — elvtársak — még nagyobb lendülettel, nagyobb szeretettel, s nagyobb akarattal építő munkájukat. Tömörüljenek még szorosabban nagy pártunk és annak harcokban megedzett vezetése köré. Harcoljanak mindenütt a párt igazáért, azért, hogy az mindenütt érvényre jusson és győzedelmeskedjék, azért, hogy hősies munkásosztályunk, dolgozó parasztságunk és az értelmiség szilárd harci egységbe tömörülve minden időben — fényes és borús napokban is kövesse nagy pártunkat.*

Apró Antal, a minisztertanács elnökhelyettese a Magyar Népköztársaság kormánya nevében, *Szabó Pál*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöke, a Hazafias Népfront nevében, *Bata István* vezérezredes, honvédelmi miniszter pedig a néphadsereg nevében köszöntötte a találkozó résztvevőit.

EGY CSOKONAI-VERSRŐL

A közelgő Csokonai évforduló alkalmából közöljük ezt a kis írást a költő „Az éj és a csillagok" című verséről.

Éltemnek fényes horizonja
Dűlt borzasztó setétességre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre. —
Két szép szemecskék engemet
Megvigasztalhatnak magok:
Üzzétek el hát éjemet
Ti, két halandó csillagok!

A debreceni kollégiumból kicsapták — miért nem kötötte magát a tudós és vaskalapos professzorok által megkövetelt rendhez? Miért játszva, sőt pipázgatva adta át szédületes tudását diákjainak, miért kerülte el a reggeli kötelező istentiszteleteket, miért utazott fel Budára Martinovichék kivégzése idején, miért nem esdekelt szaporán a felsőbbség bocsánatáért — és főként: miért rendítette meg oly erősen a forradalmi mozgalmak bukása? Lett volna „okos", józan kisember, aki a nélkülözésekkel és megaláztatásokkal járó nagy célok helyett mindig csak a maga életére ügyel — és bizonyára nem lett volna oka leírni:

„Éltemnek fényes horizonja
dűlt borzasztó setétességre".

Az egész vers — kis sóhajtás, apró ötlet, az utolsó sorok hasonlatát előtte és utána már ezrével leírták, és minden valószínűség szerint még sokezren le fogják írni. De Csokonai sóhaja nagyon mély, nagyon szomorú — lehetetlen ezt rögtön a költemény kezdetén meg nem érezni. Még a hosszú szavak is mintha a fájdalom súlyát érzékeltetnék... És éppen, mert e bánat oly igen megalapozott és őszinte, az első és a második négy sor közötti ellentét, amely másoknál csak kacér játék, rokokó divat, Csokonainál keserves és mélyen átélt valóság:

„Két szép szemecskék engemet
megvigasztalhatnak magok".

Ha egy férfi, egy költő, élete bármily átmeneti korszakában is, úgy érzi: a szerelem vigasz, és csak a szerelem lehet vigasz a világ minden bajára, ott már nagyon összegyűlt a nyomorúság. Milyen bájos, és borús egyszersmind, hogy nem is szemek, csak szemecskék biztogatják a roppant éjszakában.

Fény és árnyék párbeszéde ez a csöpp remekmű. A lírai egységet, mely éppen az ellentétben nyilvánul meg, gyönyörűen megőrzi az egységes kép. A *fényes* horizont dűlt *setétességre*, a búk *éje* vonja gyászba, nem száll *napja* az égre. Az utolsó két sorban zárja le az ellentétpárt: a kedvese szemei *csillagok*, melyek elűzik az *éjt*. Így ez a fordulat, mely tartalmilag az érzés mélysége miatt nem közhely, formailag is megújul, sose-hallottá varázsolódik, mert egységes és költői könnyedséggel végigvitt képsort koronáz meg.

Még valamit szeretnék az utolsó sorról elmondani. Valamit, ami miatt talán elsősorban kedves nekem ez a költemény. A „halandó" szóra gondolok. Bevallom, nem tudom egész pontosan megmagyarázni, hogy miért is tartom ezt olyan gyönyörűnek; azt hiszem, azért, mert nagyon humanistának, nagyon emberinek érzem. Irhatta volna helyette Csokonai, hogy „tündéri", „angyali", „mélytüzű" — és az olvasó a háromszótagos jelzők tárházából még szaporíthatja példáimat. De meggyőződésem, hogy a „halandó" elvesztésével maga a vers vált volna halandóvá. Az egész költemény szomorúsága benne rezeg — érzéseinek mesterkéletlenül emberi volta, és egy távolabbi gondolat-, vagy inkább hangulattársítás folytán az is, hogy a vigasz, a szerelemtől kapott boldogság is csak halandó, tünékeny lehet.

Csokonai természetétől fogva nem volt szomorú költő, csak sorsa volt kétségbeejtően vigasztalan, hisz — Ady mondta így — *„ő volt honában legbújdosóbb magyar"*. Ez a reménykedően bús vers korántsem legjelentősebb költői remeklése; apró, bár jellemző hangulati kép ez, nem világnézeti és filozófiai rendszer. De ne is keressünk minden költeményben olyasmit, amit csak egy egész életmű nyújthat. Olvasni, sokat kell olvasni Csokonai Vitéz Mihályt, hogy az apró mozaikok százaiból egységes képpé állhasson össze bennünk. És aki ezt megteszi, föl fogja ismerni arcán azokat a vonásokat, amelyeket kora komor éjszakája és a reményt adó, majd reményt elvevő halandó csillagok véstek reá.

Eörsi István

Téli falusi este

Vidám a hangulat a tollfosztás alatt... A téli estéken gyakran gyűlnek össze a fiatalok Jobbágy Mihály püspökhatvani egyéni gazda házában. Száll a mese, szól a dal, halad a tollfosztás.

VAS ZOLTÁN

A FÉNY FELÉ

(65)

Az eddigi folytatások rövid tartalma:

1916 februárjában, az I. világháború derekán kezdődik a történet. A Korall utcai főgimnázium három diákja: Szabados, Herczog és Kisfalvy a „hazafias" szólamoktól becsapva, az orosz frontra szoknek. Velük tart negyedikként a tanonc Timár is. A fronton megismerik a háború igazi arcát és mint a háború ellenzői térnek haza. Közben Budapesten, a cselekmény másik színhelyén mindjobban kibontakozik az antimilitarista fiatalok harca a háború ellen. A történet szereplői bekapcsolódnak a Forradalmi Szocialisták mozgalmába, megismerkednek és együtt dolgoznak az akkori idők kiváló munkásmozgalmi vezetőivel. 1918 novemberében fordulóponthoz érkezik a magyar munkásosztály harca: megalakul a kommunista párt. Az imperialisták és a szociáldemokrata árulók megbuktatják a Tanácsköztársaságot, a párt illegalitásba vonul.

Ezután Kisfalvy doktor elmondta, amit az elvtársakról tudott. Mosolygó, Korvin és Török a Margit körúti fogházban vannak. Edit a Szerb utcai fogházban szenved. Valamennyien keresztülmentek a Margit körút minden kínján.

— Rémes... rémes! Mennyi szenvedés — nyögött fel a kínzó emlékek miatt a doktor, és Herczog tragikus halálára gondolva — amelyet eltitkolt Kisfalvy előtt — könnyei is kicsordultak. Kisfalvy vigaszalta.

A doktor ezután elmondotta, hogy a Gaál Edit életéért nem aggódik. Akármilyen súlyos is lesz az ítélete, előbb-utóbb majd csak kiszabadul. Mosolygó sorsa is még kétes. Betegsége miatt nem volt olyan jelentős szerepe a diktatúra alatt. De Korvinra és Törökre — az újságok szerint — halálos ítélet vár.

Pásztorné benyitott a szobába. Teát hozott vendégeinek. Kisfalvy megmondta, hogy utoljára alszik itt. Külföldre megy.

— Szívből örülök a jó hírnek! — felelte az asszony. — Nem azért, mintha terhemre lett volna. Egyáltalán nem. De mégis, ha itt marad egyedül, abból semmi jó nem származott volna. Hányszor elnéztem, hogy sokszor tízpercekig ült mozdulatlanul. Bámult a semmibe. Az ilyesmit nem sokáig bírja az ember. Az embernek feledni kell tudni... — mondta Pásztorné.

— Feledni? Soha! — felelte keményen Kisfalvy.

Másnap este — üzenetének megfelelően — Kisfalvy egy ideig követte Timárt. Csak amikor bizonyos volt, hogy senki sem követi őket, borultak egymás nyakába. Most érezték csak igazán, hogy mi a nagy, tiszta öröm. Kipróbált barátok, harcos elvtársak találkoztak újból.

Szótlanul mentek egymás mellett. Szemük a sötét utcát kutatta. Figyelték, nem jön-e szemközt járőr.

Szerencsésen eljutottak a raktárba. A nagy hodályban korommsötét volt. Gyufát sem volt szabad gyújtani.

Timár, aki már lehúnyt szemmel is ismerte a járást, kézenfogva vezette Timárt. Bármilyen óvatosan lépdeltek is, földönfekvő elvtársakba botlottak. Úggyel-bajjal jutottak csak el a „fiatalság sarkába".

— Te vagy az, Timár? — kérdezte a sötétből egy női hang, Balogh Anci.

— Igen! Vendéget hozok. Mit gondoltok, ki a vendég? — kérdezte.

Valamennyien várták már Kisfalvyt.

— Ha nagyon drága vendég, akkor Gyuri — mondotta Anci örömmel.

Gyenge, alig hallható hangon Bokor Irén is üdvözölte Kisfalvyt.

Ezután még sokáig beszélgettek. Elmondták Herczog tragikus halálát és Bokor Irén sebesülésének körülményeit.

Bokor Irén kétszer is elkezdte:

— Emlékszel Gyuri, amikor Szabados... — de eszébe jutott, hogy Szabadosról mitsem tudnak: él-e, hal-e, és szomorúan hallgatott.

— Mire emlékezzek? — kérdezte Bokor Iréntől Kisfalvy.

— Szabadosról akartam valamit mondani. De nem, nem mondom... nem is szabad...

Balogh Anci nem akarta, hogy Bokor Irént kimerítse a beszéd. Megmagyarázta, arról van szó: megfogadták, hogy halott vagy letartóztatott barátaikról nem beszélnek. Az idegörlő helyzetben a sok bánat a folytonos emlékezéssel még súlyosabban nehezedett rájuk.

— Különben is most csak a a jövő a fontos! Az, hogy megbosszuljuk a halottakat — mondta hangosan Balogh Anci, elszántan és keserűen.

— Tényleg, minek újból és újból felszaggatni sebeinket — magyarázta Timár is. De egy gondolatnyi idő után mégis ő volt az, aki újból elkezdte — ... mert mégis lehetetlen úgy együtt lennünk, hogy ne emlékezzünk azokra, akik már nincsenek vagy holnap már nem lesznek. Magam is néha egész éjjel azokra az időkre gondolok, amikor még valamennyien együtt voltunk. Szinte fél ek megszámolni, hogy hányan is maradtunk meg. A bukás óta valahányszor kezembe veszem az ujságot, minden alkalommal elvtársat, barátot temetek. Az elvtársak halála, letartóztatása mindig meggyötör, megkínoz. Barátaink, akik a diktatúra idején, a harcokban elestek vagy eltűntek, bujdosnak, börtönbe kerültek, megérdemelnek minden fájdalmas, gyötrelmes emlékezést. Ha rájuk és Herczog tegnapi halálára gondolok, a friss fájdalmon keresztül is átérzem, hogy mi volt számunkra a harc, a proletárdiktatúra.

Ezután Timár egy nagyot, szívből sóhajtott, és így folytatta:

— Az a szó, hogy: börtön, még egymagában puszta fogalom. De Mosolygó, Korvin, Török, Kelen, Gaál Edit, Béres Teréz és annyi drága elvtársunk fájdalmas sorsa ezt a fogalmat gyűlöletes valósággá teszi. És ki tudja, hogy hol és merre bújdosnak a többiek? Merre van Rákosi, Sallai, Réval, Hevesi, Szabados, Belényessy Magda, Vértes Lili, Gergő, s akikkel együtt voltunk a VII. kerületben, majd később a pártban, a fronton? Ki tudja? Talán Siófok vagy Dombóvár vagy más fehérgárdista tömeggyilkosság helye a jeltelen temetőjük, ahogy Szamuellynek sem ismerjük a sírját. Rakamaz, Salgótarján, Szolnok és a Vörös Hadsereg többi csatahelye, ahol százával estek el dicsőségben az elvtársak, egymagában csak fájdalmas emlék, de ha arra emlékezünk, hogyan pusztult el Stoll Gizi, Csiky és Balogh, akkor...

— Jaj! — sikoltott fel Balogh Anci, — aki előtt eddig eltitkolták, hogy bátyját kivégezték — és kezére borulva hanyatlott a raktár földjére.

Timár nem tudta, mit tegyen.

— Ne haragudj Anci, ne haragudj! Nézd, nekem is a szívem hasad meg Gizi miatt. Sokszor úgy érzem, hogy nem lehet ezt a sok fájdalmat elviselni! Mégis kibírom! Ki kell bírni — mondotta, miközben magához ölelte a zihálva zokogó Balogh Ancit, s a haját simogatta.

Bokor Irén próbált véget vetni a fájdalmas beszélgetésnek. Maga is szenvedőn, gyengén arra kérte társait, ne gyötrődjenek azon, ami elmúlt.

— Próbáljunk aludni. Nehéz nap a holnapi.

— Ki tudna ma itt aludni? — felelte Timár. — A szabadságunkról, az életünkről, a további harcunkról van szó. A boszszúról! Legszívesebben harci dalokat énekelnék.

Reggelig beszélgettek. Harcban elhullt társaikra emlékeztek. Társaikra, akik a siralomházban várták a halálát. Akik a börtönökben szenvedtek. Akik itthoni vagy emigrációs bujdosásban várták a bizonytalan holnapot. Majd önmagukról beszéltek, egy rohamcsapat katonáiról, akik sikertelen roham után együtt maradtak, hogy újból elindulianak, amerre eddig is menetelltek: a cél felé.

A harcos holnap üzent akkor is, amikor hajnalban elhangzott Timár ébresztő szava:

— Elvtársak! Felkészülni! Indulunk!

Öreg Timár a megszokott időben vette át szolgálatát. Különleg most is nyugodt, tempós volt. Belülről azonban égette az izgalom.

Amikor felépett a mozdonyra, meleg, baráti szavakkal fordult a fűtőhöz.

— Hej, pajtás, ha ez a mi mai napunk sikerül, boldog ember leszek.

— Kell, hogy sikerüljön! — felelte nyugodtan Gáspár, a fűtő, ez a háromgyermekes apa és most mégis az egész életét kockáztató, egyszerű kommunista munkás. — A mozdony rendben van másfélszer annyi a szénünk, mint rendesen. Vízzel is színültig vagyunk. Galántán túl elszaladt a mozdony, de talán Pozsonyig is. Ott pedig már minden rendben van.

— Bár úgy lenne! — sóhajtott nagyot az öreg Timár, s elindította a mozdonyt.

A raktártól nem messze megállt.

A menekülők addigra mint az árnyak, csendben közeledtek a raktár felől. Két sor teherkocsi között meghúzódva várták a vonatot.

A beszállás is rendben ment, gyorsan lebonyolódott. Bokor Irént és a másik sebesültjüket kézben vitték a kocsihoz. Ha okoztak volna is valami zajt, a befűtött mozdony mesterségesen növelt sustorgása mindent túlharsogott.

Timár a raktárban is, a felszállásnál is utolsónak maradt. Intésére eltűntek a vagonajtók mögött a vonatra szállást biztosító revolveres posztok.

Az ablakoknál senki sem mutatkozhatott. Az elvtársak a padokon és a padlón feküdtek.

Timár és Pintér felszálltak a mozdonyra.

— Minden rendben — mondta Timár az apjának.

Apa és fiú keményen kezet szorítottak, majd forrón megcsókolták egymást. A két férfi szeméből kicsordult a könny.

(Folytatjuk)